

## **JAZYKOVÝ POSUN** (angl. *language shift*)

= Změna obvyklého užívání jednoho jazyka v obvyklé užívání jazyka jiného

- Týká se jednotlivců i celých společenství
- Mluvčí postupně začíná užívat jiný jazyk na úkor svého
- V extrémním případě může dojít k **zániku** neboli **smrti původního jazyka**

## **NEJČASTĚJŠÍ DŮVODY JAZYKOVÉHO POSUNU:**

### **1) Migrace**

Přistěhovalci přecházejí k užívání jazyka země, do které se přistěhují. Menšina přebírá jazyk většiny.

### **2) Kolonizace (v minulosti)**

Původní obyvatelstvo Ameriky nebo Austrálie, původně domácí a většinové obyvatelstvo, převzalo jazyky evropských kolonizátorů.

### **3) Politické změny**

Např. v Českých zemích po bitvě na Bílé Hoře se němčina stala dominantní a vytlačela češtinu.

# FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ JAZYKOVÝ POSUN

## 1) Nízký status

Přistěhovalci nebo původní obyvatelé kolonií a jejich jazyk mají obvykle nižší status ve společnosti.

## 2) Nepříznivá demografická situace

Přistěhovalců je méně a jsou nerovnoměrně rozmístěni; stejně tak původní obyvatelé Ameriky nebo Austrálie.

- Mohou vzniknout *jazykové enklávy*, např. německé nebo české komunity v Texasu.



## 3) Institucionální nezájem nebo odpor

Instituce (především školský systém) menšinové jazyky nepodporuje, ignoruje nebo přímo zakazuje.

## OHROŽENÉ JAZYKY

– Dnes existuje asi 6 000 jazyků, ale jejich užití je nerovnoměrné

- 85 % lidí používá jen 100 (tj. cca. 1,6 % všech jazyků)

neboli

- 15 % světové populace používá 5 900 jazyků
- asi 500 jazyků má jen 100 mluvčích, více než 3 000 jazyků má méně než 10 000 mluvčích

# Stupeň ohrožení jazyků

## 1) Bezpečné/neohrožené jazyky

- mají velké množství mluvčích (cca více než 100 000) nebo jsou oficiálními/státními jazyky
- asi 600 z 6 000 jazyků, tj. asi 10 %

## 2) Ohrožené jazyky

- mají méně než 100 000 mluvčích a nejsou oficiální/státní jazyky
- nejvíce ohrožené jsou jazyky kolem rovníku (Indonésie, Střední Africe, Indie)
- velká pravděpodobnost, že během 21. století zaniknou (děti se je přestanou učit)
- např. horní a dolní lužičtina, velština, bretonština, baskičtina

### 3) Umírající jazyky

- nikdo se je už neučí jako mateřské jazyky, mají málo mluvčích
- např. původní domorodé jazyky v Austrálii (90 %) nebo v Severní Americe (80 %)

### 4) Mrtvé jazyky

- nejsou rodilí mluvčí
- od r. 1950 zaniklo asi 200 jazyků
- např. manština (1974), dříve též kornština, dalmátština, etruština, iberština

## REVITALIZACE JAZYKŮ

- moderní hebrejšťina (Izrael)
- manština (ostrov Man – Britské ostrovy)



## ANGLIČTINA – LINGUA FRANCA SOUČASNOSTI

- oficiální jazyk v 67 suverénních státech + 27 státech, které jsou součástí jiných státních celků
- jako první jazyk: 360–400 milionů
- jako druhý jazyk: 400 milionů
- jako cizí jazyk: 600–700 milionů

